

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Omaura ja JOPO erityisoppilaiden
koulunkäynnin mahdollistajana

Peruskoulun erityisoppilaiden
koulunkäynnin tukeminen
kahdessa koulussa Keravalla ja Tampereella

Jarmo Alhainen
Jake Lahti-Olsen

2006

JARMO ALHAINEN & JAKE LAHTI-OLSEN:

Omaura ja JOPO erityisoppilaiden koulunkäynnin mahdollistajana
Peruskoulun erityisoppilaiden koulunkäynnin tukeminen kahdessa koulussa
Keravalla ja Tampereella

Tampereen ammattikorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 23 s + 6 liites.

Ryhmän opettaja Antti Saikku

Marraskuu 2006

Asiasanat: työelämäyhteys, syrjäytyminen, Omaura, opetussuunnitelma, HOJKS, jatko-opintovalmiudet, oppimisympäristö, joustava perusopetus (JOPO)

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeessa on tarkasteltu peruskoulun erityisoppilaiden mahdollisuuksia selvitä koulunkäynnistään ja saada peruskoulun päättötodistus, millä sinällään on suuri merkitys jatko-opintoihin pääsyssä.

Koska oppilaiden elämäntilanteet ja henkilökohtaiset kyvyt eroavat suuresti toisistaan, tarvitaan monenlaisia variaatioita, jotta mahdollisimman suuri osa kustakin ikäluokasta saavuttaa jatko-opintokelpoisuuden päättötodistuksen muodossa.

Omaura ja JOPO ovat tällaisia mahdollisuuksia osalle nuorista: nuorten elämänhallinnassa saadaan aikaan positiivisia tuloksia sekä voidaan hyödyntää nuorten omia kiinnostuksia ja vahvuuksia. Nämä tekijät lisäävät oppilaiden motivaatiota saavuttaa päämääränsä ja edesauttavat lisäksi peruskoulun jälkeisten ammatillisten opintojen onnistumista lisäämällä oppilaiden itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Näiden vaihtoehtoisten opetus- ja työmuotojen tavoitteena on suuntautua tulevaisuuteen, tehdä nuorelle polkua ja uraa tulevaisuuteen. Toisena tavoitteena on opiskelijan motivaation lisääminen oman uran etsimiseen pyrkimällä hyödyntämään ympäröivää yhteiskuntaa oppimisympäristönä.

Kehittämishanke toteutettiin kahdessa erityiskoulussa. Tamperelaisessa koulussa Omaura oli ollut käytössä useita vuosia, mutta siellä oli tarpeen terävöittää käytäntöjä, tehdä väliarviointia vanhasta ja koota uusia ajatuksia Omauran jatkokehittelyjä varten. Keravalaisessa koulussa erityisopetuksen pienryhmä siirtyi toteuttamaan JOPOn periaatteita tämän kehittämishankkeen innoittamana.

Omaura –työssä sekä oppilaita että opettajia haastateltiin puolistrukturoidun haastattelulomakkeen avulla. Vastauksia saatiin neljältä oppilaalta ja kahdelta erityisopettajalta. JOPO –hankkeessa käytettiin osittain samoja kyselylomakkeita ja haastateltiin neljää oppilasta ja kuutta vanhempaa.

Sekä oppilaiden että opettajien haastattelutulokset vahvistivat käsityksiä Omauran ja JOPOn mahdollisuuksista motivoida oppilaita vaihtoehtoiseen koulunkäyntiin, jossa kunkin oppilaan erityisvahvuuksia ja erilaisia elämäntilanteita pyritään kunnioittamaan tarjoamalla heille heidän kiinnostuksensa ja motivaationsa mukaisia opintoja.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

1. KOULU JA TYÖELÄMÄ.....	4
2. OMAURAN SYNTYHISTORIA SUOMESSA.....	5
3. JOPON SYNTYHISTORIA SUOMESSA.....	6
4. KUUSIKON KOULU.....	9
4.1 Perhekuntoutuskeskus.....	10
4.2 Omauran aloittaminen.....	11
5. KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS.....	12
6. TULOKSET.....	12
6.1 Haastattelut.....	12
6.1.1 Oppilaat.....	12
6.1.2 Opettajat.....	14
6.2 Kehittämisideat ja jatkotoimenpiteet.....	16
7 SOMPION KOULUN TOIMINTALUOKKA.....	16
8 KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS.....	18
9 TULOKSET.....	19
9.1 Haastattelut.....	19
9.2 Kehittämisideat ja jatkotoimenpiteet.....	20
10 POHDINTA.....	20
LÄHTEET.....	23
LIITTEET.....	24

1. KOULU JA TYÖELÄMÄ

Peruskoulussa on jo kauan pidetty koulun ja oppilaiden työelämäyhteyksiä arvokkaina kokemuksina oppilaille. TET –jaksot (työelämään tutustuminen) luotiin juuri tätä tarkoitusta varten. TET –jaksojen eräänä puutteena on kuitenkin niiden lyhyt kesto (yleensä 2 viikkoa) ja irrallisuus koulun opetussuunnitelmista. Peruskoulun loppuvaiheessa 9. luokalla toteutetut TET –jaksot ovat jääneet useimmiten kuitenkin yhtä merkityksettömiksi kuin taksvärkkipäivät. Oppilaat ovat pitäneet niitä välttämättömänä pahana eivätkä ole mieltäneet niitä oppimisen mahdollisuuksina.

Käyttäytymishäiriöiden, nuorisorikollisuuden ja koulupoissaolojen lisääntyminen ovat saaneet aikaan huolestumisen yhden marginaalisen nuorten osajoukon tulevaisuudesta. Näiden syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden lisääntyminen on aikaansaanut vakavan pohdinnan koko yhteiskunnassa. Eräs ratkaisuyritys koululaitoksella on ollut siirtää marginaaliryhmät omiin erityiskouluihin ja –luokkiin. Näin syntyivät entiset tarkkailuluokat, joita sitten alettiin kutsua ESY –luokiksi (sopeutumattomien erityisopetus). 2000 –luvun liberaalit integraation tuulet ovat kuitenkin aikaansaaneet lähes kaikkien erityisopetusryhmien liittämisen yleisopetuksen joukkoon. Tästäkin ’uudistuksesta’ koulun opetushenkilöstö on varsin monta mieltä.

Perinteinen koulu on epäonnistunut joidenkin nuorten kohdalla, sillä koulussa nuori jää ongelmiseen melko lailla yksin. Sopeutumattoman ja oppimisvaikeuksista kärsivän nuoren tueksi koululaitos on rakentanut erityisopetuksen, mutta joustavia kokeiluja nuoren koulumotivaation lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi ei toistaiseksi ole koulussamme kehitetty riittävästi. Koulu kohtaa koko ikäluokan, ja siksi koululla on mahdollisuus myös huomata lasten ja nuorten mahdolliset ongelmat paremmin kuin monella muulla hallintosektorilla. (Veijola, 2005,13)

Joustavat työtavat eli toiminnallisuus ja työpainotteisuus halutaan tuoda yhtenä yleisopetuksen toimintamuotona kaikille perusopetuksen yläluokille, ei pelkäs-

tään erityisryhmiin. Sekä voimassaoleva lainsäädäntö että perusopetuksen opetussuunnitelma tukevat sitä, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman ohjelman mukaisesti.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että opetuksessa tulee käyttää monipuolisia työtapoja, joiden avulla tuetaan ja ohjataan oppilaan oppimista. Opettaja valitsee työtavat, joiden avulla kehitetään muun muassa oppimisen, ajattelun ja ongelmaratkaisun taitoja. (internet 1.)

Viime vuosina on yhä enemmän kiinnitetty huomiota koulupudokkaisiin ja valtio on pyrkinyt lisäämään moniammatillista yhteistyötä ja joustavia työtapoja nuorten hyväksi. Ota oppi-malli on 90-luvun alusta on hyvin samansisältöinen kuin Omaura ja Joustava-perusopetus –mallitkin. (Internet 2).

Omaura –toimintaa tarjotaan yleensä oppilaille vaihtoehtona tavalliselle peruskoulun yhdeksännelle luokalle. Työssä olemista hyödyntävä peruskoulukokeilu helpottaa lisäksi peruskoulusta ammatillisiin opintoihin siirtymistä. (Veijola,2005,13)

Myös koulun opetussuunnitelman kehittämistyössä on ajoittain päästy perinteisestä oppiainejakoisesta opetussuunnitelmasta aktiviteetteihin perustuvaan opetussuunnitelmaan, joka lienee hyödyllinen kaikille oppilaille, ei pelkästään syrjäytymisvaarassa oleville oppilaille. Tällöin oppija nähdään toimijana, jolle on luontaista kysellä, keksiä, muokata saamiaan materiaaleja ja ilmaista itseään. Kyse on asioista, jotka tulee tehdä eikä vain tietää. (Uusikylä-Atjonen,2002,81)

Amerikkalainen John Dewey (1859-1952) loi käsitteen 'learning by doing', jota myös Suomen opetussuunnitelmatyössä käytettiin. Dewey korosti oppimisen toiminnallisuutta, jossa otettiin huomioon lapsen kehityspsykologinen tila ja tarpeet. (Uusikylä-Atjonen,2002,50)

Luovuuden kehittämisessä ja ylläpitämisessä koulukin voi ottaa vastuuta: luovat oppilaat ovat itsenäisiä ja riippumattomia, eivät hyväksy valmiita ratkaisuja ja rutiineja, haluavat tehdä asiat omalla tavallaan ja kokeilla kaikkea uutta. Oppi-

laat helposti leimataan lahjakkaiksi tai lahjattomiksi, luoviksi tai tyhmiksi. Monesti kysymyksessä on oppilas, joka ei ole koululahjakas vaan käytännöllisesti lahjakas, jollaisia työntekijöitä tulevaisuudenkin työelämä tarvitsee (Uusikylä-Atjonen,2003,87).

Opetuksessa tulisikin jossain määrin siirtyä tai palata konstruktivistisen oppimiskäsityksen pedagogisten seurausten mukaisten päämäärien toteuttamiseen. Niitä ovat muun muassa:

- ohjaamisen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat tiedot, käsitykset, kokemukset ja asenteet.
- ymmärtäminen on tärkeämpää kuin ulkoa osaaminen
- oppilaan erilaisuuden ja erilaisten todellisuustulkintojen huomioon ottaminen on erityisen tärkeää.
- faktatiedon sijaan korostetaan ongelmakeskeisyyttä.
- oppimisen tilannesidonnaisuuden huomioon ottaminen
- oppimisen ohjaamisessa opiskeltavaa tietoa kytketään monenlaisiin yhteyksiin ja käyttötilanteisiin
- oppimisessa painotetaan sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä

Kyse onkin usein siis ohjaamisesta, eikä varsinaisesta opettamisesta ja opettajan tehtävänä on ennemminkin organisoida oppilaalle sopivat oppimisympäristöt. Kun opettaja luo uteliaisuutta herättäviä ristiriitoja ja kontrolloi oppimistilanteita, syntyy oppilaalle työhön sitouttava sisäinen motivaatio (Siljander 2005, 214-219). Auktoriteetti muodostuu itsestään tiedon ja kunnioituksen kautta, ei muodollisella pätevyydellä tai aseman kautta. Kokiessaan itsensä tasavertaisena opettajan kanssa oppilas motivoituu paremmin, kun huomaa opiskelevansa itseänsä varten eikä sen vuoksi että opettaja käskee. Erityisoppilailla on usein ongelmia auktoriteettien kanssa ja näin vähennetään johtaja – alainen –tilanteita.

2. OMAURAN SYNTYHISTORIA SUOMESSA

Omaura –toiminta tuli Suomeen 90-luvun alussa Saksasta. Malli on alun perin lähtöisin USA:sta, jossa City as School –kouluja on toiminut yli 20 vuotta (Sommerharju, 1996, 187-196). Nimensä mukaisesti kysymyksessä on koulu, jossa oppiminen tapahtuu pääasiassa koulun ulkopuolella, ympäröivässä yhteiskunnassa. Alkuperäisessä Omaura –toiminnassa oppilaat työskentelivät eri työpaikoissa kolme päivää viikossa ja kaksi päivää he opiskelivat ryhmissä koululla. Nuoren oma kiinnostus oli kaiken opiskelun lähtökohta. Jokaisesta jaksosta oppilaat tekivät raportin, jonka he esittivät muille oppilaille luokassa kunkin jakson jälkeen.

Työpaikkaoppimisen avulla on mahdollista saada mielekkäitä onnistumisen ja oppimisen kokemuksia sellaisissakin asioissa, jotka eivät koulun miljöössä ole tuntuneet oppilaalle merkityksellisiltä. Esim. äidinkielen, matematiikan, yhteiskuntaopin sekä fysiikan tehtäviä on mahdollista teettää työpaikoilla, joissa ne liittyvät käytännöllisiin työtehtäviin ja niiden merkitys on heti havaittavissa (LIITE 1).

Suomessa Omaura –toimintaa on toteutettu em. mallia mukailleen eri paikkakunnilla noin 20 eri itsenäisessä, kuntien kustantamassa projektissa. Projektit ovat olleet erityistä tukea tarvitseville nuorille tarkoitettuja sekä peruskoulun aikana että sen päätyttyä.

Omaura –projekteista saatujen kokemusten perusteella voidaan sanoa, että menetelmän avulla saadaan aikaan merkittäviä positiivisia muutoksia nuoren elämässä ja sen hallinnassa. Toiminnan keskeisiksi voimavaroiksi ovat osoittautuneet nuoren elämän kokonaisvaltainen huomioon ottaminen sekä nuoren omien kiinnostuksien ja vahvuuksien hyödyntäminen (Omaura ry., 3.6.2006, www.omaaura.fi). Nämä seikat tulevat myös lastensuojelulaitoksessa ja sen omassa koulussa hyvin merkityksellisiksi.

Omaura –opetuksen tavoitteena on suuntautua tulevaisuuteen, tehdä nuorelle polkua ja uraa tulevaisuuteen. Toisena tavoitteena on opiskelijan motivaation

lisääminen oman uran etsimiseen pyrkimällä hyödyntämään ympäröivää yhteiskuntaa oppimisympäristönä.

Myös peruskoulun jälkeisissä ammatillisissa opinnoissa on monesti todettu kokemukset työssäoppimisjaksoilla erittäin arvokkaiksi opiskelijoiden itsetunnon ja oma-aloitteisuuden kehittämisessä. (Hiltunen – Julkunen - Vasalampi, 2003,28)

3. JOPON SYNTYHISTORIA

Koska Omaura on Omaura ry:n luoma ja omistama nimike, Opetushallitus loi Onnistumisia oppimiseen -hankkeessaan Joustava perusopetus eli JOPO -nimikkeen. Koska nimikkeiden sisältö ja toimintatavat ovat hyvin lähellä toisiaan, ei tässä työssä eritellä nimikkeitä ja niiden eroja tämän tarkemmin. Kumpaakin nimikettä käytetään rinnakkain, koska eri kouluissa käytetään toiminnasta eri nimikkeitä.

Joustava perusopetus (JOPO) -hanke käynnistyi tammikuussa 2006, kun opetusministeriö myönsi määrärahaa koulupudokkaiden aktivointiin tähtäävän toiminnan kehittämiseen perusopetuksessa ja toisen asteen nivelvaiheessa. Syynä oli kasvava määrä nuoria, jotka jäävät ilman perusopetuksen päättötodistusta. Huolta ovat aiheuttaneet myös tuhannet nuoret, jotka eivät hae peruskoulun jälkeiseen koulutukseen tai jättävät sen kesken.

Joustavan perusopetuksen hankkeessa kehitetään perusopetuksen yläluokkien toimintatapoja ja opetusmenetelmiä niin, että ne vastaavat nykyistä paremmin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja antavat erilaisia mahdollisuuksia suorittaa perusopetus ja saada perusopetuksen päättötodistus.

Hankkeen tavoitteena on muun muassa vakiinnuttaa uudet työ- ja opiskelumuodot osaksi peruskoulun toimintaa ja edistää sitä kautta koulujen työelämäyhteistyötä. Edelleen haluttaisiin syventää perusopetuksen ja toisen asteen yhteistyötä nivelvaiheessa, jolloin nuori on usein epätietoinen sekä mahdollisuuksistaan että haluistaan. Yhtenä tehokkaana työkaluna nähdään eri hallinnonalojen yhteistyö,

joka on tähän asti ollut usein vaatimattomalla tasolla, kun kaikki eri tahot ovat pitäneet tontistaan tiukasti kiinni.

Opetusministeriö käynnisti huhtikuussa 2006 seuranta- ja arviointitutkimuksen, jonka tuloksia odotetaan syksyllä 2008. Seuranta- ja arviointitutkimuksen tulokset tulevat sekä opetusministeriön käyttöön, mutta myös kuntien ja koulujen toivotaan huomioivan tulokset niiden harkitessa toimenpiteitä, joilla perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihetta kehitetään ja hyviä käytänteitä vakiinnutetaan osana perusopetuksen kehittämistä. (internet 1.)

4. KUUSIKON KOULU

Kuusikon koulu, viralliselta nimeltään Koivikkopuiston koulu, kuuluu hallinnollisesti Tampereen kaupungin opetustoimen alaisuuteen. Koulun sijainti on varsin poikkeuksellinen kunnallisessa koulutoimessa, sillä se sijaitsee Kuusikon perhekuntoutuskeskuksen yhteydessä. Kaikilla laitoksen asukkailla on koulu- paikka laitoksen omassa koulussa, jossa on kaksi opetusryhmää ja oppilaita 10-15.

Yhteistyö kouluhenkilöstön (kaksi opettajaa ja koulunkäyntiavustaja) ja laitoksen henkilökunnan (24 työntekijää) välillä on saumatonta. Jokainen kouluviikko aloitetaan henkilöstöpalaverilla opettajanhuoneessa maanantaiaamuna klo 8. Näissä kokoontumisissa opettajat saavat välittömän tiedon nuorten viikonlopun tapahtumista ja kotilomien onnistumisista. Perjantaisin kouluviikko päätetään oppilaiden, kouluväen ja laitoksen työvuorossa olevan henkilökunnan yhteisökokouksella, jossa oppilaat saavat palautetta opettajilta ja laitoksen henkilökunnalta käytöksestään ja opiskelustaan viikon aikana.

Myös oppilailta pyydetään palautetta aikuisten tekemisistä. Eräs tärkeimmistä yhteisökokouksen funktioista on suunnitella koulun ja laitoksen tulevaisuuden toimintoja, kuten yhteisiä retkiä, leirikouluja, pihatalkoopäiviä sekä liikuntapäivien sisältöjä. Myös informaation välittäminen oppilaille tulevista muutoksista, kuten uusista oppilaista, remonteista ja henkilökuntamuutoksista tuovat turvalli-

suutta nuorten elämään. Laitoksen ja koulun nuoret ovat pääosin huostaanotettuja ja sangen turvattoman lapsuuden eläneitä.

4.1 Perhekuntoutuskeskus

Kuusikon perhekuntoutuskeskus on perustettu v. 1987. Ylläpitäjänä on Pirkanmaan sosiaalipalvelujen kuntayhtymä. Kuusikko perustettiin 80-luvun tarpeeseen vastaamaan psyykkisesti oirehtivien ja sosiaalisesti sopeutumattomien ja kouluvaikeuksisten oppilaiden hoidosta, kasvatuksesta ja kuntoutuksesta. Alusta lähtien koulun ja laitoksen yhteistyö oli erinomaista nuorten hoidossa ja kuntoutuksessa sekä koulunkäynnin tukemisessa. (Kuusikon perhekuntoutuskeskus, 3.6.2006, www.pirsos.fi/kuusikko)

Laitokseen alkoi kuitenkin tulla 90-luvun alkupuolella oppilaita, joiden koulunkäyntimotivaatio oli puutteellinen sekä mahdollisuudet menestyä perinteisessä kouluopetuksessa olivat huonot mm. keskittymisvaikeuksien ja tarkkaavaisuuden häiriöiden vuoksi. Myös nuorten oppimisvaikeudet olivat sangen merkittäviä.

Kuusikon perhekuntoutuskeskuksen nuorilla on monenlaista psyykkistä oirehtimista. ADHD, Asperger sekä Tourette ovat sangen monen oppilaan diagnooseja. Näiden sairauksien oirekuvat ovat hyvin erilaiset ja yksilöllisetkin, mutta monissa psyykkisissä häiriöissä on vallitsevana ylivilkkaus, tarkkavaisuuden häiriöt sekä tietynlainen kapea-alainen kykyprofiili. Hyvin monella Kuusikon nuorella on vaikeuksia selvitä esim. kieliopinnoista, koska luku- ja kirjoitustaitokkaan ei ole kovin hyvä.

Omaura-opetuksessa painottuvat tavoitteet ja keskeiset menetelmät ovat hyvin tuttuja myös lastensuojelulaitoksessa: Kuusikon perhekuntoutuskeskuksen toimintaperiaatteisiin on kuulunut samaa toimintaa ohjaava kokonaisvaltainen lähestymistapa johtuen tietysti myös siitä, että useimmat nuoret ovat huostaanotettuja ja siksi kokonaisvaltaisen huolenpidon ja turvan kohteina.

Opiskelumotivaation lisääminen HOJKS:in muodossa (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), tiedollisten ja taidollisten valmiuksien lisääminen, sosiaalisten valmiuksien kehittäminen sekä elämänhallintataitojen lisääminen ovat perinteisesti olleet myös laitoksen toimintaa ohjaavia periaatteita. Koulun toimintaympäristössä ne saavat omat painotuksensa ja käytännön järjestelynsä.

Yhteistyötä laitoksen ja koulun kanssa on jo vuosia toteutettu mm. leirikouluissa sekä erilaisilla teemapäivillä (mm. monikulttuurisuus, eri ruokakulttuurit ja liikuntapäivät). Omauranuorten kehitystä tukevat toki myös laitoksen vapaa-aikana toteutetut erilaiset ohjatut kerhot, kuten toimintaillat, bänditoiminta, kuvataideryhmä sekä seikkailu- ja elämysleirit.

4.2 Omauran aloittaminen

Kuusikon koulussa toteutettiin virallisen koulujärjestelmän opetussuunnitelmaa ja siihen kuuluvia TET –jaksoja aikansa, kunnes jouduttiin toteamaan silloisten menetelmien puutteet: oppilaat eivät pystyneet olemaan tunneilla häiritsemättä, pinnasivat tunneilta eikä jatko-opintohalukkuudesta ollut tietoaakaan.

Kun oppilaat olivat pääosin poikia, jotka usein ovat käytännön asioista kiinnostuneita ja joiden käden taidot ovat hyviä, tällöin Omaura-toiminnan aloittaminen Kuusikon koulussa tuli sangen hyvänä vaihtoehtona vanhan tilalle.

Omauraa on Kuusikon koulussa toteutettu hyväksi koetulla tavalla: kolme päivää viikossa oppilaat ovat olleet työpaikoilla ja kaksi päivää viikossa koulussa kuuden viikon jaksoissa. Oppilas on saattanut olla useassakin työpaikassa ja näitä Omaura –jaksoja on voinut olla useita lukuvuoden aikana riippuen oppilaan motivaatiosta ja HOJKS:sta.

Omauran merkitys korostuu sellaisilla oppilailla, joiden keskittyminen tunneilla on vaikeaa ja jotka voisivat hyötyä esim. työnteosta työpaikoilla. Omaura –jaksot työpaikoilla palvelevat myös nuorten tulevaa ammatinvalintaa, koska oppilaille tulevat eri ammattialat tutuiksi ja heidän on mahdollista tehdä parempia valintoja tulevaisuutensa suhteen uusien tietojen ja kokemusten myötä.

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten integrointipyrkimykset takaisin kouluyhteisöön peruskoulun päättövaiheessa onnistuvat harvoin. Sen sijaan integroituminen ympäröivään yhteiskuntaan työpaikkaopiskelun avulla onnistuu usein. Nuoret kokevat olevansa merkityksellisiä ja luovat projektin kuluessa työpaikoilla useita uusia aikuiskontakteja (Omaura ry.,3.6.2006, www.omaura.fi).

5. KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS

Idea Omauran ottamisesta kehittämishankkeen kohteeksi syntyi Kuusikon koulun ja perhekuntoutuskeskuksen useista yhteistyö-hankkeista ja kehittämisajatuksista. Omauraa oli kuitenkin ehditty jo toteuttaakin useita vuosia ja sen vuoksi oli järkevää tehdä väliarviointi vanhasta ja koota uusia ajatuksia Omauran jatkokehittelyjä varten.

Haastattelin kaikkia Kuusikossa toukokuussa 2006 asuneita, Omaurassa olleita nuoria (4 oppilasta). Olin tehnyt puolistrukturoidun haastattelulomakkeen (LIITE 2), jota oli helppo mukailla nuoren tuottamien vastausten mukaan. Kummallekin erityisopettajalle tein myös samantapaisen haastattelun (LIITE 3). Tutkimushaastattelun eri menetelmistä käytin teemahaastattelua, jota myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi kutsutaan (Hirsjärvi-Hurme,1982,35).

Yksi haastateltavista oli jo päättänyt peruskoulun ja oli ammatillisissa opinnoissa. Häneltä sain myös Omauran ajallisen etäisyyden vuoksi arvokasta tietoa Omauran hyödyllisyydestä nykyisten opintojen suhteen.

6. TULOKSET

6.1 Haastattelut

6.1.1 Oppilaat

Oppilaat olivat olleet hyvin monenlaisissa työpaikoissa Omaurassaan: rakennuksilla, jakeluautossa, työpajassa sekä putkifirmassa, joissa he työskentelivät lähinnä vakituisen työntekijän apuna, mutta olivat he saaneet tehdä työtä

itsenäisestikin, kuten omakotitalon väliseinien villoitusta ja valmiin seinän panelointia. Eräs oppilas oppi käyttämään erilaisia pienkoneita, kuten porakonetta, jyräintä ja höylää. Osa oppilaista piti annetuista työtehtävistä, mutta jonkun mielestä työ ei ollut mielekästä ja tällöin suurimmaksi motiiviksi nousi se, että ”sai olla koulusta pois”.

Uusina asioina oppilaat kertoivat oppineensa ajankäyttöä, aamuheräämiset oli hyvä uusi opittu asia eräälle, kolmas koki mitä on olla työssä rakennuksella – 20 C pakkasella. Yleisesti ottaen voi sanoa, että oltuaan mielekkäässä työssä oppilaat olisivat halunneet jatkaa Omaurassa pitempäänkin.

Oppilaat otettiin hyvin vastaan työpaikoissaan ja heitä opastettiin riittävästi työtehtäviään varten. Tunnelma työpaikoilla oli yleensä ollut leppoisa ja huumoriakin oppilaat olivat työyhteisöissä kohdanneet. Mainitsipa eräs oppilas kohdanneensa tasavertaista kohtelua.

Kaikki oppilaat oli perehdytetty hyvin tulevaan työpaikkaansa ja sen työntekijöihin sekä itse työn sisältöihin. Neuvoja he olivat aina saaneet kysytyään niitä.

Omauran parhaina puolina oppilaat pitivät kaikenlaisen uuden oppimista: he oppivat uusia taitoja ja asioita työelämästä eivätkä kylmätkään olosuhteet enää pelottaneet. Erään oppilaan mielestä parasta oli päästä kokeilemaan eri aloille työntekoa.

Rakennuksilla omaurassa olleiden oppilaiden ammatinvalinta tuntui olevan varsin selvä eli kaikki halusivat juuri rakennusalalle: yksi halusi ammattikouluun, toinen oppisopimuskoulutukseen sekä kolmas suoraan työhön.

Opintojen jatkamista jollain tavalla peruskoulun jälkeen suunnitteli siis kaksi oppilasta. Yhdellä oli kokemusta kesätöistä rakennuksilla ja hän uskoi ”hyvän onnen työnsaannissa jatkuvan tulevaisuudessakin”, joten ammatilliseen koulutukseen ei suurta halua ollut. Yksi oppilas oli saanut oppisopimuspaikan.

Ammattikoulussa parhaillaan oleva poika suunnitteli armeijaan menoa eikä jatko-opintoihin ollut motivaatiota.

Yläasteen käymistään oppilaat kommentoivat monipuolisesti: ”luokassa oli joskus hauskojakin hetkiä”, ”oppitunnit oli välillä kiinnostavia”, ”riitti kun oppi lukeen , laskeen ja kirjottaa ja sai vähän kielitaitoo”, ”hienoo oli kun ei ollu läksyjä”.

6.1.2 Opettajat

Opettajien haastattelussa esille tuli Omauran merkitys eräänä vaihtoehtoisena tapana suorittaa peruskoulu niille oppilaille, joita koulunkäynti ei kiinnosta ja joille teoreettinen oppiminen on vaikeaa. Myös monet neurologiset syyt vaikeuttavat ja estävät monien oppilaiden koulunkäyntiä. Useilla oppilailta on myös vahvat käden taidot, joita voidaan Omaurassa hyödyntää. Tällöin oppiminen työpaikoilla on hyvin mielekästä.

Opettajaa ajatellen Omauran suurin hyöty on saada koulunkäynti useimmille oppilaille mielekkääksi, koska tällöin konflikteja koulussa on vähemmän ja oppilaat motivoituvat paremmin koulutyöhön Omaura-jakson jälkeen. Omaura rytmittää hyvin myös koulutyötä, koska oppilaatkin rauhoittuvat oltuaan välillä työssä ja opettajakin saa ’lepotauon’ vaikeasta oppilaasta.

Opettajilla on kokemusta useista Omaura –työpaikoista. Yhteistyökumppaneina ovat olleet mm. ravintolat, kaupat, jakelufirmat, rakennusliikkeet sekä tehtaat. Pääsääntöisesti opettajien kokemukset työpaikoista ovat olleet positiivisia: oppilaat on otettu hyvin vastaan ja heitä ei ole pidetty vain työntekijöinä vaan oppilaat on otettu myös oppimaan. Huonoja kokemuksia ovat paikat, joissa ei ole ollut riittävästi opastusta eikä oppilailta ole juurikaan vaadittu mitään. Opettajat olivat havainneet tiettyjä ennakkoluuloja erityiskoulun oppilaita kohtaan, mutta epäilykset olivat hälvenneet viimeistään silloin, kun pahimmat lävistykset oli otettu pois ja tatuoinnit käsivarsista oli peitetty.

Omaura soveltuu parhaiten opettajien mielestä sellaisille oppilaille, jotka ovat ulospäinsuuntautuneita eivätkä jännitä uusia tilanteita. Käden taidot ovat monesti suuri apu ja kiinnostus tehdä uusia asioita työpaikoilla. Kuusikon koulun

nykyisellä oppilasjoukolla psyykkiset ongelmat sekä vähäinen oma-aloitteisuus ovat usein esteenä hakeutua Omauraan sekä pärjätä työpaikoilla.

Ammatin valinnassa Omaurasta saattaa olla se hyöty, että ainakin peruskoulun päättötodistus tulee hankittua sekä oppilas huomaa, mikä ala ei ainakaan häntä kiinnosta. Oppilailla itsellään on monia ennakkoluuloja tietyistä töistä, kuten kaupan ala, jonka työpaikkoja oppilaat usein pitävät yksitoikkoina. Lopulta he huomaavat, kuinka monipuolisia esim. kaupan työt ovat. Varsin monelle oppilaalle on hyötyä myös saamistaan työtodistuksista ja niiden hyvistä arvioista, koska se puolestaan edesauttaa jatko-opintoihin pääsyä ja mm. kesätyöpaikan saamista.

Omaura tuo lisäarvona opettajien mielestä varsin hyvän vaihtoehdon lisää toimia joidenkin nuorten kanssa koulun arjessa: ”kaikista oppilaista ei kuitenkaan tule ylioppilaita”. Oppilaat aktivoituvat aivan eri tavalla myös koulutyöhön päästyään välillä ”hengittämään happea koulun ulkopuolelle”.

Omauran kehittämistarpeita opettajat kokivat olevan useita: koska omauratyöpaikkoja on ollut varsin rajoitetusti, tarvitaan jatkossa sellaisia työpaikkoja, joissa myös psyykkisesti oirehtivien oppilaiden on hyvä olla ja joissa hekin voivat kokea onnistumisia. Tällaisia yhteisöllisiä työpaikkoja kaivataan lisää, joissa mentorilla on ymmärtämystä ja kärsivällisyyttä opastaa myös vähemmän itsenäisiä ja vähemmän ulospäinsuuntautuneita nuoria. Työpaikoilla tehtävien kirjallisten töiden ja opiskelutehtävien (LIITE 4) tapoja voidaan ulottaa mm. videointeihin ja valokuvaamiseen, jos kirjallinen tuottaminen on oppilaalle vaihalloista ja hankalaa. Opettajat kaipasivat myös eräänlaista ’työpaikkapankkia’ hyvinkin erilaisten oppilaiden tarpeisiin.

Ammatillisten oppilaitosten opettajat arvostivat oppilaiden Omaurassa hankkimia sosiaalisia taitoja sekä kykyä pitää kiinni aikatauluista sekä olla täsmällisiä. Peruskoulussa opitut perusasiat mm. matematiikassa olivat ammattikoulun opettajien arvoasteikossa korkealla.

Opettajien arvion mukaan omaurassa olleet oppilaat ovat olleet yleensä valmiimpia jatko-opintoihin kuin Omauraa käymättömät, koska oppilaat ovat oppineet luottamaan omiin kykyihinsä ja taitoihinsa paremmin.

Opettajat kommentoivat lopuksi Omauraa hyväksi tavaksi käydä koulua tietyille oppilaille, mutta ei suinkaan kaikille. Omaura vaatii opettajalta paljon ylimääräistä työtä, mutta se on vaivan arvoista.

6.2 Kehittämisisideat ja jatkotoimenpiteet

Opettajat olivat myös varsin kriittisiä omaa työtänsä kohtaan ja kokivat, että voisivat tehdä Omaurankin kohdalla asiat huolellisemmin ja paremmin. Tehtävapakettien laatiminen oppilaille Omauraan lähdeettä tulisi olla monipuolisempaa ja yksilöllisempää kuin tähän asti. Myös työpaikkojen hankkiminen eri aloilta hyvinkin erilaisten oppilaiden tarpeisiin tulee olemaan jatkossa erittäin tärkeä kehittämiskohde. Opettajien ajankäyttöä Omauraa varten tulee lisätä ja tunnistaa Omauran hyödyt pitkällä tähtäimellä oppilaiden elämässä.

7. SOMPION KOULUN TOIMINTALUOKKA

Hakiessani Keravalle erityisopettajaksi vuonna 2003, luulin pääseväni pajakoulun opettajaksi, kuten ilmoituksessa sanottiin. Nopeasti kävi ilmi, että pajakoulu-projektissa oli mennyt pieleen lähes kaikki mikä voi mennä ja että projektista oli jäljellä enää pajakoulu- nimi ja viimeinen viiden 9-luokkalaisen oppilaan ryhmä.

Vanha Sompion koulun tarkkailuluokka muutettiin aikoinaan pajakouluksi EU-projektirahan turvin. Hankkeelle valittiin moniammatillinen ohjausryhmä, eri hallintokunnat sitoutuivat tekemään yhteistyötä luokan toiminnan mahdollistamiseksi ja suunnitelmat tehtiin tarkasti myös kirjalliseen muotoon. Pajakoululle hankittiin luokka- ja työskentelytila nuorten työpajan yhteydestä.

Muutamaa vuotta myöhemmin pajakoulusta oli jäljellä enää paljon ennakkoluuloja eri hallintokunnissa. Hienot suunnitelmat olivat kariutuneet joko osittain tai kokonaan erilaisiin lakipykäliin, huonoihin henkilövalintoihin ja -kemioihin ja niin edelleen. Suuri osa luokalta valmistuneista oppilaista ei ollut saanut päätök-

sen toisen asteen opintojaan ja kokeilu näytti pahasti epäonnistuneen. Luokka oli siirretty Sompion koulun siivouskomeroon, eikä kukaan oikein tiennyt mikä ryhmä oli kyseessä. Puolen vuoden sisällä luokka pääsi siirtymään oikeaan luokkatilaan ja näin voitiin aloittaa luokan ja oppilaiden hengennostatus

Lopuksi nimestäkin luovuttiin sen aiheuttaman huonon mielikuvan vuoksi ja muutettiin Toimintaluokaksi. ”Toiminta” kuten erilaiset vierailut esimerkiksi työpaikoille eivät kuitenkaan jaksaneet oppilaita useinkaan kiinnostaa ja toiminta muuttui hiljalleen kokonaan tavallisen pienluokan arjeksi, jos keskityttiin enemmän matematiikankirjan kappaleiden läpikäymiseen. Opiskelun ilo ja tehokkuus ei silloin ollut kovin korkealla.

Käydessäni osana TAOKK-opintoja seuraamassa erilaisia oppitunteja tutustuin Helsingin Alppilan koulun omaura-luokkaan. Luokan opettaja otti minut hyvin vastaan ja esitteli luokan periaatteita ja käytänteitä. Huomasin että luokalla on ratkaistu monia asioita, joiden kanssa itse taistelin ja pohdin erilaisia ratkaisumalleja. Opettaja myös mainitsi juuri alkaneesta opetusministeriön hankkeesta, jossa mallia viedään eteenpäin kouluttaen opettajia ympäri Suomea. Lähetin heti vierailun jälkeen hakemuksen Onnistumisia oppimiseen -koulutukseen ja pääsin mukaan.

Keväällä 2006 suunnittelin aikataulua joustavan perusopetuksen (JOPOn) mallin mukaisen opetuksen aloittamiseksi. Esittelin mallia koulun oppilashuoltoryhmälle ja viraston opetuspäällikölle. Vastaanotto oli viileän asiallinen: ”kunhan mitään kuluja ei tule niin kuulostaa hyvältä”. Sairaalakoulun opettajan innostuttua asiasta päätin alkaa toteuttamaan pilottiprojektia syksyllä 2006, jonka kokemusten perusteella mallia saattaisi saada laajennettua ja virallistaa asema Keravalla.

Tällä hetkellä kaksi Toimintaluokan oppilasta suorittaa yläkoulua JOPOn periaatteiden mukaisesti. Kummankin kohdalla alku on tuonut esiin pelkästään positiivisia asioita. Selvänä ongelmana on ollut resurssien puute. Lähes kaikista käytännön järjestelyistä on vastannut luokan opettaja ja tehtävät ovat kasaantu-

neet normaalien töiden lisäksi. Opinto-ohjaaja ja teknisen työn opettaja ovat tarjonneet tietämystään, mutta hekin ovat toimineet oman työnsä ohessa.

Näiden kahden oppilaan lisäksi lähes kaikki muut luokan oppilaat ovat olleet TETissä lukuvuoden aikana useampiakin viikkoja eri työpaikoilla. Erona JOPOon on se, että TET-jaksot ovat jääneet irtonaisiksi osiksi, eikä sitoutumista työpaikkaan ole syntynyt. Myöskään työnantajat eivät anna vastuuta sisältäviä töitä vain parin viikon ajan työpaikalla toimivalle nuorelle, vaan työn ovat lähinnä siivousta ja erilaisia fyysisiä töitä ilman vastuuta tai edes tarvetta miettiä mitä tekee. Työnantajat ovat kuitenkin suhtautuneet asiaan varovaisen toiveikkaasti ja yhdelle oppilaalle on jo lupailtu oppisopimuspaikkaa heti 9.-luokan jälkeen.

8. KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS

Haastattelin nyt joustavan perusopetuksen tavoin opiskelevia oppilaitani sekä heidän vanhempiansa. Haastateltuja oppilaita oli neljä ja vanhempia kuusi. Oppilaita varten tein puolistrukturoidun haastattelulomakkeen, johon otin mallia Kuusikon Omauran oppilaille ja –opettajille tehdystä haastattelulomakkeesta (LIITE 5). Oppilaat suhtautuivat kyselyyn aluksi nihkeästi, mutta kertoivat kuitenkin alun jälkeen mielellään kokemuksistaan työpaikoilla.

Vanhempien mielipiteitä kartoittaessa käytin teemahaastattelua (LIITE 6), jotta haastattelu ei tuntuisi niin viralliselta ja muodolliselta kuin kaavaketta käytettäessä. Haastattelut toteutettiin vanhempien käydessä koululla HOJKS:n teon yhteydessä. Kerroin tutkimuksestani tapaamisen alussa ja koska asia sopi vanhemmille, kyselin ja merkitsin asioita muistiin muun keskustelun yhteydessä. Käytäntö toimi hyvin, eivätkä vanhemmat valittaneet vaikka eräs äiti alussa epäilikin asian vievän liikaa hänen aikaansa. Teemahaastattelu osoittautui siis hyväksi haastattelutyypiksi, koska sain kerättyä haluamani tiedot muun keskustelun yhteydessä ja useimmat vanhemmat käyttivät aikaa asioiden pohtimiseen, koska kokivat etteivät puhu pelkästään tutkimustani varten. Vastaukset olivat näin syvällisempiä ja paremmin mietittyjä ja haastateltavat motivoituneita. Myös

aineistoa syntyi enemmän kuin riittävästi. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 165, 206-207.)

9. TULOKSET

9.1 Haastattelut

Oppilaat olivat olleet monenlaisilla työpaikoilla. Pojilla oli metalli- ja rakennusliikkeitä, auto- ja pyöräkorjaamoja sekä kauppoja ja kioskeja. Kyselyn tytöllä työpaikat keskittyivät sosiaalialalle kuten päiväkotiin, päihdeneuvolaan, vanhus-ten päivä-keskukseen sekä alakouluun. Kaikki olivat olleet tyytyväisiä saamiinsa työtehtäviin, vaikka kaikki olivat joskus tylsistyneet tehtävässään. kaikki olivat itse saaneet vaikuttaa työtehtäviin ja apua oli saanut aina kun oli pyytänyt. Yhdelle oppilaalle oli heti alussa annettu oma projekti, joka oli aluksi tuntunut pelottavalta. Jakson ollessa puolessa välissä oppilas oli kuitenkin erittäin tyytyväinen ja aikoi hakea oppisopimuspaikkaa yrityksestä. Vaikka työ oli ollutkin pääosin ”ihan ok”, osa oppilaista kertoi parhaaksi puoleksi sen, ettei tarvinnut tehdä tehtäviä koulussa.

Sekä oppilaat että vanhemmat nostivat uudeksi opituksi asiaksi oman vastuun kasvamisen. Vanhemmat kokivat JOPO:n yksinomaan hyvänä asiana, edes matkakulut eivät olleet ongelmana. Osa sanoi, että oppilailla on selvää muutosta näkyvissä ja että myös kotona illat ovat olleet helpompia, kun nuori on ollut päivän työmaalla eikä koulussa. Suoranaista hilpeyttä tuntui herättävän nuoren motivaation ja vastuullisen kasvaminen, kun edes itsenäisesti aamulla kuudelta nouseminen ja lähteminen työpaikalle ei tuottanut ongelmia, kun oppilaalla on normaalisti ongelmia päästä ennen kymmentä kouluun. Nuorten mielestä on ”ihan eri asia olla pois koulusta kuin duunista”, joka herättää toiveita heidän tulevaisuudestaan myös niiden kohdalla, joilla kertyy normaalisti vuoden aikana satoja poissaolotunteja.

Moni oppilas ei tunnu mieltävän työpaikkaa kouluksi eikä näe oppivansa mitään peruskoulun aineisiin liittyvää työpaikalla ollessaan. Osassa työpaikoista oppilas tekee samoja mukavia asioita eikä hänen tarvitse opetella uusia asioita.

Perehdytys on oppilaiden puheista päätellen vaihtelevaa, oma-aloitteisuutta korostetaan kaikkialla. Se on myös monelle oppilaalle vaikea paikka, koska peruskoulu ei aina opeta sitä tarpeeksi, varsinkaan erityisluokka. Toisena, tosin pienempänä ongelmana, pari oppilasta mainitsee monien kivojen aineiden kuten teknisen työn poisjäämisen JOPO:n takia tai kivojen työskentelytapojen vähentämisen koulupäivinä, kun vähemmällä koulupäivillä täytyy saada enemmän tehtyä teorian tehtäviä.

9.2 Kehittämissideat ja jatkotoimenpiteet

Osa nykyisistä oppilaistani hyötyisi selkeästi omaura-tyyppisestä järjestelystä mm. motivaation kautta. Omaura vaatii oppilaalta kuitenkin muun muassa oma-aloitteisuutta, eikä sen vuoksi käy kaikille oppilaille.

Nuorten puheista päätellen myös oppisopimuspaikkoja saattaa löytyä JOPO:n kautta. JOPO:n kaltainen pidempiaikainen järjestely on hyvä myös työnantajan kannalta, koska se pystyy antamaan enemmän vastuuta vaativia tehtäviä ja tarkkailemaan nuoren käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa. Näin se uskaltaa helpommin ottaa nuoren kesätoihin tai oppisopimuskoulutukseen.

Mielenkiintoinen havainto oli se, kun pari työnantajaa on osoittanut liiankin suurta sitoutumista. Ne toivoivat että nuoret voisivat tarvittaessa tulla ruuhka- tai poissaolopäivinä tuuraamaan työntekijöitä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa täytyy olla tarkkana mitä työpaikoilla tapahtuu.

10. POHDINTA

Sekä yhteiskunnallisesti että yksilötasolla on tärkeää, että mahdollisimman suuri osa kustakin ikäluokasta saa peruskoulun päättötodistuksen. Erityistä tukea tarvitseville oppilaille Omaura voi olla juuri sellainen apu ja tuki, jolla he saavuttavat päämääränsä ja voivat jatkaa peruskoulun jälkeisiä opintojaan. Ammatillisten oppilaitosten on mahdollista saada oppilaita, joilla on hyvät käden taidot ja motivaatiota valmistua ammattiin.

Ammatillisen erityisopetuksen resursseja on ainakin Pirkanmaalla vähennetty hyvin oleellisesti. Monien erityisoppilaiden opintietä voitaisiin tasoittaa ammatillisen erityisopetuksen keinoin, jos esim. näille tämän tutkimuksenkin oppilaille olisi enemmän pieniä opetusryhmiä, työvaltaisia linjoja sekä riittävästi tukea.

Omauran merkitystä ammatillisen koulutuksen onnistumisessa on myös tutkittu. Suurin hyöty löytynee oppilaiden motivaation ja itsetunnon kohentumisessa, jolloin myös jatko-opintojen onnistuminen on varmempaa peruskoulun päättötodistuksen jälkeen.

Suomalainen peruskoulujärjestelmä on hyvin jäykkä, eikä ”erilaiselle” oppilaalle juuri anneta liikkumavaraa. Opetussuunnitelma määrää, mitä kaikkia asioita täytyy käydä tietyssä ajassa läpi. Luokka on hyvin heterogeeninen ja opetus strukturoitua, joka aiheuttaa paineita myös opettajalle. Opettajalla ei juuri ole mahdollisuutta jäädä selittämään hankalampia asioita rautalangasta vääntäen, vaan myös hyvät oppilaat täytyy huomioida jotta heillä olisi mahdollisuus pärjätä myös myöhemmissä opinnoissaan. Työrauha kärsii usein sekä heikkojen että parempien oppilaiden turhautumisen vuoksi.

Kuitenkin perusopetuslain kolmannen pykälän mukaan ”Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.” Usein koulut unohtavat tämän pyrkiessään orjallisesti noudattamaan vanhojen oppikirjojen sisältöjä. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628)

Joustavan perusopetuksen malli (JOPO) antaa työkaluja, joiden avulla myös käytännönläheisemmät alisuoriutajat saavat suoritettua peruskoulun loppuun ja saattavat jopa pitää uuden oppimisesta. He huomaavat, että asioita voi oppia myös luokan ulkopuolella itse kokeillen ja että sopiva määrä teoriaa auttaa myös käytännön elämässä. Mielestäni on erittäin hyvä, että valtiokin on vihdoin herännyt ongelmiin ja etsii tosissaan työkaluja tilanteen korjaamiseksi. Minä olen saanut paljon toivottuja työkaluja ja toimintamalleja tehdessäni tätä työtä. Tälläkin hetkellä minulla on useita oppilaita, joilla on paikoin suuriakin ongelmia koulunkäyntinsä kanssa. Nähdessäni heidät työpaikalla minulla ei kuiten-

kaan ole epäilystäkään, etteikö Suomi saisi heistä hyviä ja kaivattuja duunareita, joiden palkkaus ja arvostus ovat kohdallaan.

Toki päättötodistuksen saa helpommalla kuin ilman JOPOa, mutta en koe nuoren olevan jotenkin huonompi JOPO:n takia. Työpaikoilla oppii kuitenkin monia asioita, joita koulussa ei opi ja joita kuitenkin tarvitsee työelämässä.

JOPO sopii ainoastaan osalle nuorista, koska ujo tai sopeutumaton nuori ei pärjää työpaikoilla ilman hyvää ohjausta. Työpaikat eivät kuitenkaan pääsääntöisesti osaa tai halua panostaa ohjaukseen ja nuori jää pois jos ei pärjää.

Suurena ongelmana on myös resurssien puute, ylimääräisten tehtävien tekeminen tuottaa opettajalle varsinkin alussa paljon työtä.

Myös Keravan kaupungin virallinen kanta JOPOon tuli selväksi, kun opetuspäällikkö torjui lokakuun alussa hankkeen liian kalliina. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei käytäntöä laajenneta Keravalla muutamaa minun oppilastani laajemmalle, eikä minulle resursoida mitään ylimääräistä asian hoitamiseksi.

LÄHTEET

Hiltunen, Reijo – Julkunen, Risto – Vasalampi, Sakari. 2003. Työssäoppiminen. Yhteys työelämään. Opettajakoulutuksen opinnäytetyö, TAOKK.

Kuusikon perhekuntoutuskeskus. 3.6.2006. www.pirsos.fi/kuusikko

Omaura ry. 3.6.2006. www.omaura.fi

Siljander, Pauli. 2005. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Otava.

Somerharju, Jukka. 1996. Nuorten omaura –projekti. Teoksessa P. Siljander & V-M. Ulvinen. Syrjäytymisestä selviytymiseen. Vaikeuksien kautta elämänhallintaan. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 66, 187-196.

Uusikylä, Kari - Atjonen, Päivi. 2002. Didaktiikan perusteet. WSOY

Veijola, Elsi. 2005. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja Omaura. Seurantatutkimus Omaura –toimintaan osallistuneiden nuorten elämänvaiheista 1995-2001. Opetusministeriön julkaisuja. Yliopistopaino.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004

Internet 1. Opetusministeriön www-sivut 16.10.2006
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/koulupudokkaiden_aktivointi/index.html

Internet 2. Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 17.10.2006
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/09/hu1126090107703/passthru.pdf>

LIITE 1

KUUSIKON OMAURA

Työpaikka: Ruskon autopaja

Oppilas: _____

Tutkimus/opiskelutehtävät:

1. Tee päiväkirjaa, jossa kerrot omat tai seuraamasi työt päivittäin.
2. Tee yhden auton kohdalla korjauskustannuslaskelma, kuvaa työvaiheet ja kerro, mitä korjaustöitä autolle tehdään.
3. Suorita jokin mentorin antama korjaustyö ja kerro siitä.
4. Mitä korvaavat liikennevakuutus, vapaaehtoiset vakuutukset, KASKO ? Mitä nämä vakuutukset maksavat vuodessa ?
5. Selvitä auto- ja kuljetustekniikan koulutuslinjat ja miten pisteitä lasketaan yhteishaussa peruskoulupohjaiselle linjalle.
6. Laadi työhakemus seuraavaan työpaikkaan.
7. Kerro Ruskon autopajan historiasta, miten nuoret valitaan projektiin ja mitkä ovat nuorten edut ja velvollisuudet.
8. Miten yleensä tehdään työsopimus ja mitä tarkoittaa irtisanomissuoja?
9. Selvitä, miten auton lämmitysjärjestelmä toimii:
10. laadi kaavakuva tai rakennepiirros
11. mistä lämpö siirretään auton sisätiloihin ?
12. miten tarvittava lämpö syntyy ?
13. miten lämpötilan säätely tapahtuu sisätiloissa ?
14. mitä käytännön ongelmia auton tällaisesta lämmitysjärjestelmästä voi syntyä ?

Tutustu oppikirjaan PISARA 9, sivu 64.

Vastaa kirjallisesti kahdeksaan tehtävään valintasi mukaan.

LIITE 2**KYSELY OPPILAILLE**

1. Missä työpaikoissa olet ollut Omaurasi aikana ?
2. Mitä teit työpaikoilla ?
3. Oliko tekemäsi työ mielekästä ja itsellesi hyödyllistä ?
4. Opitko työssä uusia asioita ?
5. Miten Sinut otettiin vastaan työpaikoilla ?
6. Saitko riittävästi ohjausta ja neuvoja työhösi ?
7. Mitkä ovat mielestäsi Omauran parhaat puolet ?
8. Voisiko näistä aloista tulla Sinun tuleva ammattisi ?
9. Aiotko jatkaa opintoja peruskoulun (ammattikoulun) jälkeen ?
10. Miten haluat vielä kommentoida koulunkäyntiäsi ja Omauraa ?

LIITE 3

KYSELY OPETTAJILLE

1. Mikä Omaurassa on parasta oppilasta ajatellen ?
2. Mikä Omaurassa on parasta opettajaa ajatellen ?
3. Minkälaisia kokemuksia teillä on Omauratyöpaikoista ?
4. Keille oppilaille Omaura soveltuu parhaiten ?
5. Kuinka monelle oppilaalle Omaurasta on ollut konkreettista hyötyä ammattia valitessaan ?
6. Mitä lisäarvoa Omaura tuo erityisluokalla, kuten ESY ?
7. Mitä Omaurassa olisi vielä kehitettävää omassa koulussanne ?
8. Miten toisen asteen opettajat suhtautuvat Omaura –oppilaisiin ?
9. Miten Omaura –oppilaat eroavat sellaisista oppilaista, jotka eivät Omaurassa ole olleet ?
10. Miten haluat vielä kommentoida Omauraa koulussasi ?

LIITE 4

KUUSIKON OMAURA

Työpaikka: Seppälä

Oppilas: _____

Tutkimus/opiskelutehtävät:

1. Tee päiväkirja, jossa kerrot omat tai seuraamasi työt päivittäin.
2. Selvitä, mihin ammattiliittoihin henkilöstöä kuuluu ja mitä hyötyä on liittoon kuulumisesta.
3. Laadi työhakemus Seppälään.
4. Valitse Seppälän mallistosta täydellinen vaatepaketti vastasyntyneelle lapselle alusvaatteista päällysvaatteisiin (kesäaika). Merkitse tuotteiden hinnat ja laske niiden kokonaissumma. Mikä on vaatepaketin hinta, jos saat siihen alennusta: a) 5 % b) 10 % c) 25 % d) 50 % ?
5. Jos asusteiden hintoja nostettaisiin a) 15 % b) 30 % c) 50 % , mitkä olisivat uudet hinnat ?
6. Kirjoita englanniksi kuviteltu asiakkaan ja myyjän vuoropuhelu vaatekaupassa.
7. Kirjoita ruotsiksi yhdestä työpäivästäsi.
8. Selvitä vaatteiden mitoitusta.
9. Vertaile eri vaatemateriaalien pesuohjeita.

Kirjoita vastaukset puhtaaksi tietokoneella. Aloita jakson aikana valmistella myös esitelmää Suomen vaiheista toisessa maailmansodassa.

LIITE 5

Kysely oppilaille

1. Mitä kaikkea töitä olet tehnyt työpaikoilla ?
2. Oliko tekemäsi työ mukavaa?
3. Oliko jokin työ tylsää? Miksi?
4. Mitä uusia asioita olet oppinut?
5. Millaisia työkavereita sinulla on ollut? Onko esimies / ohjaaja ollut mukava?
6. Saitko riittävästi apua ja neuvoja työhön?
7. Mitkä ovat mielestäsi työssäoppimisen parhaat puolet ?
8. Mitä suunnitelmia sinulla on peruskoulun jälkeen?
9. Kiinnostaako sinua mikään työpaikka jossa olet ollut työssäoppimisessa?

LIITE 6

Kysymysaiheiden muistilista vanhempien haastattelua varten

1. Mitä mieltä / miltä JOPO tällä hetkellä vaikuttaa?
2. Onko JOPO vaikuttanut nuoreen jollakin tavalla?
3. Onko nuorelle syntynyt ajatuksia jatkoa ajatellen? Millaisia?
4. Mikä JOPOssa on ollut parasta?
5. Oliko alussa mitään pelkoja JOPO:n suhteen?
6. Mitä olisi pitänyt / voinut tehdä toisin?